

JAK UCZYĆ MAŁE DZIECI JĘZYKÓW OBCYCH?

BIBLIOTEKA
„POLIGLOTY”
EDUKACJA JĘZYKOWA DZIECI

nr 1

JAN ILUK

JAK UCZYĆ MAŁE DZIECI
JĘZYKÓW OBCYCH?

Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej
Częstochowa 2006

© Copyright by Jan Iluk, Częstochowa 2006

Wydanie II, poprawione

ISBN 83-917152-9-9

Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej
ul. Krasińskiego 14/24, 42-200 Częstochowa
tel. +48 (34) 365 48 59
fax +48 (34) 324 59 12

Druk i projekt okładki: Firma Poligraficzna "Kreator"
Karolina Kindler-Skowronek
41-218 Sosnowiec, ul. Mjr. Dobrzańskiego 99 A
tel. 032 292 09 19; fax 032 292 09 00

Spis treści

Wstęp	7
1. Kiedy rozpocząć naukę języków obcych w warunkach szkolnych?	11
2. Efektywność i celowość wczesnoszkolnego nauczania języków obcych ...	14
3. Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych w Polsce	21
3. 1. Koncepcje i cele wczesnoszkolnego nauczania języków obcych	21
3. 2. Krytyka tradycyjnych założeń nauczania języków obcych dzieci ..	24
4. Problemy organizacyjne wczesnoszkolnego nauczania języków obcych ..	30
4. 1. Limit godzin	30
4. 2. Kontynuacja nauki języków obcych	32
4. 3. Integrycyjne formy nauczania języków obcych	35
4. 4. Liczebność grup	40
4. 5. Kompetencje nauczycieli	41
4. 6. Podstawowe formy zachowania i style uczenia się dzieci	44
5. Metodyczne założenia wczesnoszkolnego nauczania języków obcych ...	48
5. 1. Multisensoryczna prezentacja treści kształcących	48
5. 2. Kształcenie umiejętności spostrzegania	53
5. 3. Nauka języka poprzez sensowne działanie	56
5. 4. Nadrzędność sprawności receptywnych	61
5. 5. Zapewnienie intensywnego kontaktu z językiem obcym	65
5. 6. Stymulujący klimat lekcji	68
5. 7. Eliminowanie stanów frustracji	70
5. 8. Nauka poprzez zabawę	72
5. 9. Niezbędność powtórzeń	74
5. 10. Niezbędność wzmocnień	79
5. 11. Uświadamianie postępów w nauce	82
5. 12. Częsta zmiana aktywności i form pracy	83
5. 13. Maksymalne stosowanie języka obcego	84
5. 14. Pacynka ważnym źródłem językowego input	86
5. 15. Sterowanie procesem dydaktycznym za pomocą pytań	88

6. Ogólne zasady kształcenia kompetencji językowej	93
6. 1. Nauczanie leksyki	93
6. 2. Nauczanie gramatyki	96
6. 3. Nauczanie rozumienia i mówienia	99
6. 4. Nauczanie czytania i pisania	102
6. 5. Nauczanie wierszyków i piosenek	106
6. 5. 1. Walory dydaktyczne wierszyków, wyliczanek i piosenek ...	106
6. 5. 2. Metodyka nauczania wierszyków i piosenek	108
7. Teksty narracyjne we wczesnoszkolnym nauczaniu języków obcych ...	112
7. 1. Przyczyny niestosowania tekstów narracyjnych w nauczaniu języków obcych	112
7. 2. Rola tekstów narracyjnych we wczesnoszkolnym nauczaniu języków obcych	114
7. 3. Teksty narracyjne zalecane do stosowania w nauczaniu języków obcych	121
7. 4. Kryteria wyboru tekstów narracyjnych	122
7. 5. Adaptacja tekstów	126
7. 6. Metodyka pracy z tekstem narracyjnym	127
7. 6. 1. Wprowadzenie	128
7. 6. 2. Narracja opowiadania i jego inscenizacja	129
7. 6. 3. Fantasy trip jako forma narracji	131
7. 6. 4. Utrwalanie treści opowiadania	133
Bibliografia	135

WSTĘP

W ostatnich latach obserwuje się stały wzrost liczby dzieci uczących się języka obcego w przedszkolach i na I etapie edukacyjnym. Mimo że jest to nauczanie nadobowiązkowe, MEN zatwierdziło kilka programów nauczania języków obcych w klasach I–III, a wydawnictwa przygotowały stosowne podręczniki. Widać też wyraźne zainteresowanie czasopisma „Języki Obce w Szkole” wczesnoszkolnym kształceniem języków obcych, publikującym artykuły zaangażowanych w tę sprawę nauczycieli. Głównym ich tematem są propozycje dydaktyczne, opisy udanych lekcji i osiągnięte sukcesy. Deklarowanymi hasłami tego nauczania są elementarna kompetencja komunikacyjna, zabawowe formy nauki, ciekawość, otwartość i tolerancja wobec obcych kultur, radość z nauki języka itp.

Niestety deklaracje te często rozmiijają się z codzienną praktyką edukacyjną. Jedną z jej ofiar jest dziecko moich sąsiadów, które naukę języka obcego rozpoczęło w pierwszej klasie szkoły podstawowej. Po miesiącu nauki płacząc wracało do domu, a zapytane o powód, wyjaśniało: „Na lekcji języka (tu pada nazwa) nic nie rozumiem, a pani krzyczy”. Nie jest to odosobniony przypadek. W jednym z felietonów w radiowej Trójce Magda Umer opowiedziała, jak jej, chyba pięcioletni, syn uczył się języka angielskiego w przedszkolu. Otóż któregoś razu zwrócił się do niej z prośbą o zapisanie go na lekcję języka angielskiego. Magda Umer niezwłocznie poszukała w Warszawie przedszkole, gdzie prowadzono stosowne nauczanie. Po pierwszej lekcji zapytała syna: „Czego się dzisiaj nauczyłeś?” On odpowiedział: „A dog — two dogs, a cat — two cats, a parrot — two parrots”. Na drugiej lekcji nauczył się: a book — two books, a record — two records, a pen — two pens, na kolejnej: a day — two days, a week —

two weeks, a year — two years. Po niedługim czasie wraca z przedszkola i prosi: „Mamusi wypisz mnie z tego angielskiego. Ja nie chcę się uczyć: a pen — two pens, a week — two weeks”. Reakcja syna Magdy Umer potwierdza, że małe dziecko intuicyjnie chce doświadczyć języka w jego prymarnej funkcji komunikacyjnej, a nie uczyć się obcojęzycznych etykietek dla znanych pojęć oraz form podstawowych kategorii gramatycznych.

Przygotowując studentów do zawodu nauczyciela, zauważyłem, że coraz większa ich liczba znajduje zatrudnienie w szkole podstawowej. Dlatego program przygotowania zawodowego musiałem dostosować do ich przyszłych potrzeb zawodowych. Ważnym jego elementem jest wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Wbrew obiegowym poglądom nie jest ono łatwe. Dlatego trzeba stworzyć nauczycielom warunki do zdobycia stosownych kwalifikacji. Podstawowym elementem kwalifikacji powinna być wiedza o mentalnych procesach uczenia się języków obcych, a nie powszechnie powtarzane półprawdy¹, wiedza o antropologicznych i pedagogicznych czynnikach warunkujących efektywność uczenia się, o formach organizacyjnych, zasadach, celach, treściach oraz metodach nauczania. Potrzebna jest też rzetelna dyskusja koncepcji nauczania języków obcych, oceny osiągnięć uczniów po dłuższym okresie nauki, niezbędnych kwalifikacji nauczycieli itd.

Mając to na uwadze, w niniejszej pracy starałem się przedstawić aktualny, międzynarodowy stan badań nad zagadnieniami wczesnoszkolnego nauczania. Na tym tle dokonuję krytycznej oceny różnych koncepcji i programów w Polsce. Szczegółowej dyskusji poddaję te elementy procesu dydaktycznego, które w największym stopniu decydują o efektywności nauczania. Uważam, że wczesnoszkolne nauczanie języków obcych nie powinno bazować wyłącznie na wyznacznikach lingwistyczno-pragmatyczno-tematycznych. Szczególnie dużą rolę może odegrać nauczanie języków obcych, tzw. story telling approach, w którym na szeroką skalę stosuje się teksty narracyjne (bajki, historyjki itp.).

Niniejsza książka ma służyć zainteresowanym osobom jako źródło informacji i inspiracji, a także pomóc w krytycznej ocenie podręczni-

¹ Takimi półprawdami są np. twierdzenia, że dzieci uczą się języka obcego łatwo i szybko; imitacja jest podstawą przyswajania języka; dzieci z przyjemnością naśladowują język obcy itp.

ków, programów oraz praktyki dydaktycznej. Mam nadzieję, że próba kompleksowego ukazania problematyki wczesnoszkolnego nauczania języków obcych znajdzie aprobatę nauczycieli i pomoże im w planowaniu, prowadzeniu zajęć językowych oraz rozwiązywaniu powstających problemów. Ważnym adresatem są również rodzice, którzy chcą, aby ich dzieci już w wieku przed- lub wczesnoszkolnym zaczęły uczyć się języka obcego. Przed powzięciem tak ważnej decyzji powinni zapoznać się z możliwościami, metodami i specyfiką nauczania języków obcych małych dzieci.

Grudzień 2005

Jan Iluk

BIBLIOTEKA „POLIGLOTY”

NR 1

Przygotowując studentów do zawodu nauczyciela, zauważyłem, że coraz większa ich liczba znajduje zatrudnienie w szkole podstawowej. Dlatego program przygotowania zawodowego musiałem dostosować do ich przyszłych potrzeb zawodowych. Ważnym jego elementem jest wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Wbrew obiegowym poglądom nie jest ono łatwe. Dlatego trzeba stworzyć nauczycielom warunki do zdobycia stosownych kwalifikacji. Ich podstawowym elementem powinna być wiedza o mentalnych procesach uczenia się języków obcych, a nie powszechnie powtarzane półprawdy, wiedza o antropologicznych i pedagogicznych czynnikach warunkujących efektywność uczenia się, o formach organizacyjnych, zasadach, celach, treściach oraz metodach nauczania. Potrzebna jest też rzetelna dyskusja koncepcji nauczania języków obcych, oceny osiągnięć uczniów po dłuższym okresie nauki, niezbędnych kwalifikacji nauczycieli itd.

Mając to na uwadze, w niniejszej pracy starałem się przedstawić aktualny, międzynarodowy stan badań nad zagadnieniami wczesnoszkolnego nauczania. Na tym tle dokonuję krytycznej oceny różnych koncepcji i programów w Polsce. Szczegółowej dyskusji poddaję te elementy procesu dydaktycznego, które w największym stopniu decydują o efektywności nauczania.

Ze Wstępu